

Отже, не дивлячись на труднощі, що можуть виникати в процесі партнерства сторін, при дотриманні вище зазначених умов, партнерством можна досягти високих результатів та зробити програму корпоративного волонтерства дійсно ефективною.

Список використаних джерел

Елена Чуйко, д-р психол. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ
Людмила Свецькая, магистр
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ПАРТНЕРСКИЕ ОТНОШЕНИЯ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ КОРПОРАТИВНОГО ВОЛОНТЕРСТВА

Статья раскрывает теоретические и прикладные основания внедрения корпоративного волонтерства в практику благотворительной деятельности. Освещаются результаты исследования, направленного на изучение особенностей построения партнерских отношений между бизнес-компаниями и негосударственными организациями в практике корпоративного волонтерства.

Ключевые слова: корпоративное волонтерство, благотворительность, негосударственные организации (НГО), бизнес-компании, партнерство.

Helen Chuiko, Dr. of Psychology, Assoc. Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv;
Ludmila Svets'ka, master
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

PARTNERSHIP AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF CORPORATE VOLUNTEERING

The article reveals the theoretical and applied foundations of the implementation of corporate volunteering in the practice of charity. Describes the results of a study aimed at investigating the characteristics of building partnerships between business companies and non-governmental organizations in the practice of corporate volunteering.

Keywords: corporate volunteering, beneficence, non-governmental organizations, the business of the company, the partnership.

УДК 159.99

Сергій Шиковець, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ РЕГІОНАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ УКРАЇНИ

У статті міститься методологічне обґрунтування та досвід практичного дослідження поля ментальності представників регіональних спільнот України. Предмет дослідження обумовлює його особливу актуальність, адже з-поміж сукупності психологічних особливостей саме через менталітет та ментальність відкривається зручна можливість простежити способи сприйняття, інтерпретації реальності і реагування на неї, процеси уніфікації способів світосприйняття, світовідчуття, світорозуміння та ідентичність патернів поведінки. Дані факти дають можливість глибше зрозуміти етнопсихологічні особливості регіональних спільнот та використати знання з метою консолідації українського суспільства та протидії "регіональному сепаратизму".

Ключові слова: етнопсихологія, психологічна проблематика регіоналістики, регіональні спільноти України, ментальність, менталітет.

Постановка проблеми обумовлена помітною активізацією трансформаційних процесів у сучасному глобалізованому світі, що значною мірою відображає їх регіональну специфіку та етнорегіональні особливості. При цьому досвід європейських держав, які мають поліетнічний склад населення та істотні регіональні відмінності, переконливо свідчить, що успіх євроінтеграції України багато в чому залежить від практичної реалізації етнорегіональної політики. Це неможливо без урахування психологічних особливостей представників регіональних спільнот.

Мета статті – виявити психологічні особливості представників регіональних спільнот України (зокрема особливості менталітету та ментальності) та встановити їх вплив на формування цілісної української нації (психологічний компонент процесу – формування спільного вектора свідомості).

Результати теоретичного дослідження говорять про те, що об'єктивне психологічне вивчення реальності, яка відображається поняттями "менталітет" та "ментальність", вимагає чіткого і максимально однозначного трактування їх змісту.

Поняття "ментальність" розуміється як базова характеристика системи психологічних механізмів репрезентації досвіду у свідомості людей історично визначеної лінгвокультурної спільноти, що фіксує функціонально-

динамічні аспекти відповідного внутрішнього досвіду, тоді як більш уживане слово "менталітет" позначає змістовні сторони феномена.

Прагнучи до уточнення поняття "менталітет", багато авторів використовують вельми неоднозначні або навіть метафоричні описи, відносячи їх то до менталітету, то до ментальності, і визначення, подібне до наведеного вище, яке стосувалося б саме менталітету, доводилося зустрічати рідко.

Слід зауважити, що при всій строкатості і різноманітності визначень того, що є менталітет і чим він не є, не втратило актуальності наступне зауваження: "Коли хочуть пояснити щось незрозуміле, котре ніби витає в повітрі, але об'єктивно існує, кажуть: "Це наш менталітет"; коли не бажають чогось пояснювати – теж знаходять відмовку в менталітеті... Є багато спроб дати визначення і пояснення феномену менталітету. Але цього не дозволяють зробити межі колишньої (а в дечому і нині чинної) наукової парадигми" [4, с. 23]. Іншими словами, користуючись словом "менталітет" не як терміном, а для фіксації певних аспектів психічної реальності, їм позначають специфічний внутрішній досвід, що виникає внаслідок загальної несвідомої орієнтації індивіда у власній культурі. "Ментальність" або "менталітет" є сучасним вираженням того, що Е. Дюркгайм називав колективними уявленнями, *participation mystique*.

© Шиковець Сергій, 2016

Нам близька позиція Л.Я. Гозмана і О.Б. Шестопал, які вважають, що політичний менталітет включає, крім стильової унітарності, і спільність змістовної сторони – "поглядів, цінностей, почуттів тощо, які складаються в певні набори" [2, с. 129]. Спробуємо чітко визначити структуру політичного менталітету, що включає поряд з політичною свідомістю і несвідомі або неусвідомлені компоненти (тобто свого роду "політичне несвідоме").

Мотиваційний блок:

1. Потреби (потреби, що утворюють мотиваційну сферу політичної психології, є продуктом екстраполяції в неї особистих потреб. Умова екстраполяції – їх макросоціальна атрибуція).

2. Цінності.

3. Установки (когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти). Види або форми політичних установок – судження, диспозиції, переконання.

Пізнавальний блок:

1. Інтерес (від того, чому людина цікавиться політикою, залежить, що саме її цікавить і як здійснюється процес пізнання).

2. Інформованість.

3. Когнітивний стиль (спосіб мислення).

4. Операціональний код (структура операціонального коду, за С. Уолкером, включає деякі характеристики уявлень політика та актуалізацію цих уявлень на поведінковому рівні).

Резюмуючи, ми визначаємо, що співвідношення понять "менталітет" і "ментальність" будемо розуміти не спрощено-механічно, як відношення загального до конкретного, цілого до частини. Саме ментальність як сукупність семіотичних втілень картини світу продукує конкретний зміст менталітету, який є, таким чином, епіфеноменом ментальності.

Ментальність розуміється нами в процесуальному плані як груповий процес символіко-семіотичного моделювання, що перманентно протікає, не усвідомлюється індивідами, структурує стильове когнітивно-емоційне одноманіття картини світу соціо- та / або лінгвокультурної спільності.

У плані генези і змісту: менталітет (політичний менталітет) – це результат сукупного впливу умов, механізмів і форм відображення об'єктивної (політичної) реальності на становлення універсальних для певної етнокультурної або

соціально-політичної спільності способів світосприйняття, світовідчуття, світорозуміння і поведінки (у полі взаємодії суб'єктно-об'єктних політичних відносин).

Ментальність сучасної людини змальовує її як дійову особу. Якщо в класичній схемі універсуму глибина людини вимірювалася послідовністю кроків рефлексії – уявити уявлення, потім уявлення уявлення і т. д., – то тепер складність людини, крім здатності рефлексії, полягає насамперед у активному несвідомому, яке потаємно містить умови буття та формує ті самі уявлення (ментальні форми), у яких раніше бачили лише байдужі копії речей. Людина виявила себе там, де раніше залишалася невидимою, і ця знайдена біологічна та соціокультурна природа, яка зосередила цінності і опосередковувала її взаємодії зі світом, виявилася джерелом активності. Методологічною основою дослідницьких підходів до визначення змісту політичної ментальності і менталітету можуть бути різні теорії. Однією з найбільш евристичних, на наш погляд, є теорія его-ідентичності Е. Еріксона, спираючись на яку можна через аналіз ряду взаємопов'язаних понять, підійти до синтезу і усвідомлення механізмів і процесів становлення і розвитку політичної ментальності і політичного менталітету.

Специфіка дослідження визначалася необхідністю дистанціювання від традиційних інтерпретацій поняття "субкультура" в антропології і соціології і потребою у вивченні структури і змісту цього поняття методами соціальної психології. Адже, найімовірніше, поняття "політичний менталітет" може бути співставлене і з типом культури соціуму в цілому.

На відміну від антропологічного та соціологічного підходів, підставою для виділення субкультур слугували розгляд діяльності і споглядання як двох універсальних способів буття людини в культурі. Вимірювання сутнісних характеристик діяльності і споглядання – інтенсивності і продуктивності – дає можливість здійснити виявлення субкультур та їх представленості в групах або соціальних страхах у конкретній соціокультурній, економічній, етнополітичній ситуації.

Н.Ф. Каліна, Є.В. Чорний, О.Д. Шоркін за результатами досліджень створили базову матрицю субкультур (табл. 1), взявши в якості об'єкта дослідження міру їх задоволеності-незадоволеності [6, с. 46].

Таблиця 1

Матриця субкультур

	Д I Абсурдист	Д II Зайвий	Д III Майстер	Д IV Щасливчик	
С IV	1	2	3	4	Світ небуття
С III	5	6	7	8	Світ духовності
С V	9	10	11	12	Світ активності, що пробуджується
С II	13	14	15	16	Світ імітацій
С I	17	18	19	20	Світ егоцентризму

У дослідженні політичного менталітету та ментальності за принципом субкультур Н.Ф. Каліної, Є.В. Чорного, О.Д. Шоркіна таксономія субкультур була обмежена шістьма осередками: чотирима базовими субкультурами, що визначаються поєднанням інтенсивності діяльності та її продуктивності (I – діяльність інтенсивна і продуктивна; II – діяльність інтенсивна й непродуктивна; III – діяльність неінтенсивна і продуктивна; IV – діяльність неінтенсивна і непродуктивна), а також двома проміжними осередками, які частково охоплюють динаміку переходу з однієї базової комірки в іншу і ідентифікують субкультури не тільки в діяльнісному ключі, але і в плані споглядання. На думку вищезгаданих дослідників, саме такий підхід є релевантним можливостям розробленого ними вимірювального інструменту – двох

оригінальних опитувальників: ТСН-I (включає 49 висловлювань) і ТСН-II (включає 48 прислів'їв). Саме ТСН-I буде використаний у нашому дослідженні для визначення змістових психологічних полів політичної ментальності та менталітету представників регіональних спільнот України. У процесі теоретичного аналізу проблеми нами були прийняті методика та процедура дослідження Н.Ф. Каліної, Є.В. Чорного, О.Д. Шоркіна (ТСН-I) [6].

У ході емпіричного дослідження респондентами виступили студенти 1–6 курсів вищих навчальних закладів чотирьох досліджуваних регіонів України, а саме: для Центрального регіону – студенти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Вінницького національного технічного університету, Київського

національного лінгвістичного університету (серед респондентів осіб чоловічої статі – 23,3 %, жіночої статі – 76,7 %); для Західного регіону – студенти Львівського інституту економіки і туризму, Рівненського державного гуманітарного університету, Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв, Львівського національного університету імені І. Франка, Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серед респондентів осіб чоловічої статі – 26,7 %, жіночої статі – 73,3 %); для Південного регіону – студенти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Одеської державної академії будівництва і архітектури, Одеського національного політехнічного університету, Одеської національної морської академії, Одеського державного екологічного університету, Одеського художнього училища імені М.Б. Грекова, Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (серед респондентів осіб чоловічої статі – 30 %, жіночої статі – 70 %); для Східного регіону – студенти Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, Донецького національного університету, Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, Українського державного хіміко-технологічного університету (серед респондентів осіб чоловічої статі – 36,7 %, жіночої статі – 63,3 %) та студенти Київського національного університету імені Тараса Шевченка з усіх досліджуваних регіонів відповідно.

Вибірка становила 200 респондентів – по 50 від кожного регіону. Респонденти були віком 17–33 роки.

Аналіз результатів дослідження показує, що у Центральному регіоні найпоширенішими неусвідомлюваними станами внутрішньої ідентичності респондентів є стани, характерні для субкультур: "щасливчик" / "майстер-щасливий" (40 % респондентів); "щасливчик" (23,3 % респондентів); "щасливчик" / "майстер-травмований" (10 % респондентів), у Західному регіоні – "щасливчик" / "майстер-щасливий" (30 % респондентів); "щасливчик" (23,3 % респондентів); "майстер-щасливий" / "майстер-травмований" (10 % респондентів), у Південному регіоні – "щасливчик" / "майстер-щасливий" (40 % респондентів); "щасливчик" (30 % респондентів), у Східному регіоні – "щасливчик" / "майстер-щасливий" (20 % респондентів); "майстер-щасливий" (20 % респондентів); "щасливчик" (16,7 % респондентів). Представлення двох субкультур в однаковій мірі у виборі респондентів свідчить про широке коло їхніх інтересів та наявність у них кількох сфер діяльності, позначених різними рівнями успішності та патернами особистого чи громадського ставлення. Представлення однієї субкультури у виборі респондентів свідчить про вузькоспрямовану сферу діяльності, сферу інтересів, культурних практик та розмірковувань досліджуваних.

Спираючись на психологічний зміст неусвідомлюваних станів внутрішньої ідентичності представників цих субкультур, можна змалювати загальну картину сприйняття, інтерпретації реальності та реагування на неї представників цього регіону України. Отримана множина характеристик найпоширеніших у регіоні субкультур і буде змістовою характеристикою менталітету розглянутої регіональної спільноти, продукованою на основі ментальності її представників – сукупності семіотичних втілень їхньої картини світу.

Отже, менталітет представників регіональної спільноти Центрального регіону є множиною наступних характеристик його носіїв: незадоволеність зовнішніми відносно особистості обставинами відсуття або мінімальна; це особи, що сприймають себе в цілому успішними, везучими; життєві проблеми та невдачі або витісняються, або позитивно переробляються; успіх не обов'язково співвідноситься з діяльністю, з результатами роботи, хоча праця може бути досить продуктивною або сприйматися такою при невисокій інтенсивності; задоволеність життям – результат конструктивного осмислення досвіду; у певному сенсі це фаталісти, але їх фаталізм зі знаком "плюс", оптимістичний; у праці їм властива висока інтенсивність і відповідна продуктивність; ступінь успішності життя співвідносять з задоволеністю роботою та досягненнями в цій сфері; задоволеність людей цього типу пояснюється визнанням і високою оцінкою оточуючих або самодостатністю, автономністю; можлива і наявність всіх цих факторів одночасно; їх анітрохи не заспокоює сентенція про те, що за все доводиться розплачуватися; автономність, проте з відсутністю почуття самодостатності – їхні характерні риси.

Рівень соціальної бажаності відповідей респондентів є доволі низьким [1, 7], що говорить про справжню щирість відповідей респондентів без посилення на установлені суспільні канони мислення, поведінки та здійснення задумів.

Менталітет представників регіональної спільноти Західного регіону можна описати множиною наступних характеристик його носіїв: незадоволеність зовнішніми відносно особистості обставинами відсуття або мінімальна; це особи, що володіють розвиненою духовністю, відчувають лише тимчасове невдоволення собою в процесі втілення в життя кожного нового етапу нескінченного прагнення до вищої досконалості; спостерігається перехід від самовдоволення до вимогливості до себе, але в цілому характеризуються задоволеністю; можна вважати, що вони переважно інтровертні і мало тяжіють до зовнішньої активності; з іншого боку, максималізація, відчуженості від світу іншої частини представників регіональної спільноти в значній мірі взагалі знімає проблему незадоволеності; це особи самовдоволені, задоволені буттям настільки, що часто змушені маскувати це показною незадоволеністю; вони можуть представляти небезпеку лише тоді, коли раптово втрачають те, чим володіють; проте властива їм орієнтація спрямована переважно на буття, а не на володіння; інша частина представників спільноти характеризується тим, що успішність життя та ступінь задоволеності ним безпосередньо пов'язуються з роботою і впливом результатів на якість буття і побуту; це – майстри своєї справи, яких, на жаль, поглинає рутинна.

Рівень соціальної бажаності відповідей респондентів є доволі низьким [2, 1], проте вищим, ніж для Центрального регіону, що говорить про щирість відповідей респондентів без посилення на установлені суспільні канони мислення, поведінки та здійснення задумів (ці якості представлені меншою мірою, ніж у представників Центрального регіону).

Менталітет представників регіональної спільноти Південного регіону складається з наступних характеристик його носіїв: незадоволеність зовнішніми відносно особистості обставинами відсуття або мінімальна; це особи, що володіють розвиненою духовністю, відчувають лише тимчасове невдоволення собою в процесі втілення в життя кожного нового етапу нескінченного прагнення до вищої досконалості; спостерігається перехід від самовдоволення до вимогливості до себе, але

в цілому характеризуються задоволеністю; можна вважати, що вони переважно інтровертні і мало тяжіють до зовнішньої активності; з іншого боку, максима недіяння, відчуженості від світу іншої частини представників регіональної спільноти в значній мірі взагалі знімає проблему незадоволеності; це особи самовдоволені, задоволені буттям настільки, що часто змушені маскувати це показною незадоволеністю; вони можуть представляти небезпеку лише тоді, коли раптово втрачають те, чим володіють; проте властива їм орієнтація спрямована переважно на буття, а не на володіння.

Рівень соціальної бажаності відповідей респондентів є доволі низьким [2, 4], проте найвищим серед показників усіх чотирьох регіонів, що говорить про найнижчу щирість відповідей даної групи респондентів. Можливо, ця ситуація пов'язана з особливим становищем у даному регіоні – безпосереднім сусідством із зоною нестабільності на Донбасі та з тимчасово анексованою територією Криму. Тоді це може свідчити й про приховування респондентами особистих точок зору та вподобань, у тому числі й політичних.

Менталітет представників регіональної спільноти Східного регіону утворений множиною наступних характеристик його носіїв: незадоволеність зовнішніми відносно особистості обставинами відсутня або мінімальна; це особи, що володіють розвинутою духовністю, відчують лише тимчасове невдоволення собою в процесі втілення в життя кожного нового етапу нескінченного прагнення до вищої досконалості; спостерігається перехід від самовдоволення до вимогливості до себе, але в цілому характеризуються задоволеністю; можна вважати, що вони переважно інтровертні і мало тяжіють до зовнішньої активності; з іншого боку, максима недіяння, відчуженості від світу іншої частини представників регіональної спільноти в значній мірі взагалі знімає проблему незадоволеності; це особи самовдоволені, задоволені буттям настільки, що часто змушені маскувати це показною незадоволеністю; вони можуть представляти небезпеку лише тоді, коли раптово втрачають те, чим володіють; проте властива їм орієнтація спрямована переважно на буття, а не на володіння; тут, виявляється, представлена найбільша, у порівнянні з результатами інших регіонів, частка справжніх майстрів своєї справи, упевнених та зорієнтованих на успіх у професійному зростанні та особистісному вдосконаленні (це може бути пов'язано з особливостями вибірки даного регіону, частину якої склали студенти – переселенці із зони АТО з чіткою, патріотичною життєвою позицією та посилим прагненням до професійної реалізації).

Рівень соціальної бажаності відповідей респондентів є доволі низьким – найнижчим серед чотирьох регіонів [1, 6], що говорить про щирість відповідей респондентів без посилань на усталені суспільні канони мислення, поведінки та здійснення задумів.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У ході дослідження було опрацьовано теоретичні погляди, поширені в сучасній вітчизняній та зарубіжній психології (зокрема в етнопсихології, соціальній та політичній психології), політології, економічній теорії, соціології, культурології та навіть у такій суперечливій, якщо не сказати скандальній, науці як регіоналістика щодо об'єктивних причин поділу українського суспільства на регіональні спільноти, наслідків, результатів та взагалі доцільності такого явища. Задля висвітлення саме психологічного підґрунтя регіонального поділу в

сучасній Україні було реалізовано практичну частину дослідження, себто здійснено опитування студентських вибірок представників згаданих регіональних спільнот за надійними та валідними методиками вітчизняних фахівців для визначення: змісту поля ментальності та складових менталітету членів регіональних спільнот.

З отриманих нами та проаналізованих вище результатів даного дослідження випливає, що з етнопсихологічної точки зору, принаймні на рівні студентства, між представниками регіональних спільнот України немає значущих відмінностей (при найприскіпливішій перевірці можна відзначити лише деяку особливу схожість між представниками спільнот Центрального та Західного регіонів з одного боку та Східного і Південного з іншого; проте це все ж не додає загальних значущих відмінностей). Навпаки, представники всіх регіональних спільнот показують неабияку подібність, а частково навіть ідентичність за окресленими вище показниками. Таким чином, дослідження підкреслює природну етнопсихологічну тотожність представників усіх куточків України, що говорить про цілісність та єдність українського народу, про сформовану та дієздатну українську націю, що не висловлює ані найменшої природної потреби у роздрібненні, сепаратизмі, творенні окремих територіальних спільнот на природних етнопсихологічних засадах.

Проте, явища сепаратизму та заклики до розмаїтих регіональних поділів України вже стали нашою історією. Отож, у чому тут причина? Невже психологічні закони не діють в реальних умовах? Корінь регіоналізму в Україні полягає не в природних етнопсихологічних особливостях населення, а в політико-економічних іграх з українцями. Саме в них причина псевдореферендумів. Саме через них гинули і гинуть наші співвітчизники.

Здійснене нами дослідження є свого роду базовою цеглиною для споруди дослідження політичної свідомості українського народу, яку ми маємо намір звести у майбутньому. Дане дослідження допоможе створити стратегію зміни світогляду та патернів поведінки українського суспільства на такі, що зможуть ефективно протидіяти спробам злочинних маніпуляцій правами та свободами населення на основі його слабких місць (необізнаності у важливих аспектах соціального існування та обмеженості світогляду).

Список використаних джерел

1. Баронин А.С. Этническая психология / А.С. Баронин. – К. : Тандем, 2000. – 264 с.
2. Гозман Л.Я. Политическая психология / Гозман Л.Я., Шестопал Е.Б. // Ростов-на-Дону : Феникс, 1996.
3. Данилюк І.В. Становлення та розвиток основних понять етнічної психології: від духу народу до ментальності / І.В. Данилюк // Вісник Київського університету. Соціологія. Психологія. Педагогіка. – К., 2003. – Вип. 17–18. – С. 33–36.
4. Донченко Е.А. Социетальная психика / Е. А. Донченко. – К. : Наук. думка, 1994.
5. Дюркгейм Э. Социология / Э. Дюркгейм. – М. : Канон, 1995.
6. Калина Н.Ф. Лики ментальности и поле политики: Монография / Н.Ф. Калина, Е.В. Чёрный, А.Д. Шоркин. – К. : Агропромвидав України, 1999. – 184 с. – С. 167-171.
7. Курас І.Ф. Етнополітика. Історія і сучасність : Статті, виступи, інтерв'ю 90-х років / І. Ф. Курасас. – К., 1999. – С. 259.
8. Mandrou R. Magistrats et sorciers en France au XVIIe siècle / R. Mandrou. – Paris, 1968.

Надійшла до редколегії 19.04.16

Сергей Шиковец, студ.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МЕНТАЛЬНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ РЕГИОНАЛЬНЫХ СООБЩЕСТВ УКРАИНЫ

В статье содержится методологическое обоснование и опыт практического исследования поля ментальности представите лей региональных сообществ Украины. Предмет исследования обуславливает его особую актуальность, поскольку среди совокупности психологических особенностей именно через менталитет и ментальность открывается удобная возможность проследить способы восприятия, интерпретации реальности и реагирования на нее, процессы унификации способов мировосприятия, мироощущение, миропонимание и идентичность паттернов поведения. Данные факты дают возможность глубже понять этнопсихологические особенности региональных сообществ и использовать эти знания с целью консолидации украинского общества и противодействия "региональному сепаратизму".

Ключевые слова: этнопсихология, психологическая проблематика регионалистики, региональные сообщества Украины, ментальность, менталитет.

Sergiy Shykovets, student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF MENTALITY OF REGIONAL COMMUNITIES OF UKRAINE

This article contains methodological study and practical experience of research in the field mentality of regional communities in Ukraine. The purpose of the study makes it especially actual in our days because mentality as a construct offer convenient opportunity to trace the ways of perceiving, interpreting reality and responding to it, the unification of the ways of perception of the world, attitude, outlook and identical patterns of behavior. These features are more useful in scientific point of view than any other psychological features of members of regional communities. They make it possible to understand the ethno-psychological features of regional communities better and use the knowledge to consolidate Ukrainian society and negate "the regional separatism".

Keywords: ethnicpsychology, psychological problems of regionalistics, regional communities of Ukraine, mentality.

УДК:616.89- 008.441.1

Оксана Шпортун, докторант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕЛОТОФОБІЇ У ХВОРИХ НА ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ

Стаття присвячена дослідженню та виявленню нозологічної специфіки гелотофобії, гелотофільії і катагеластизму у хворих на психічні розлади. Проводиться аналіз симптоматики та широкого паттерну емоційних станів проявів гелотофобії у здорових людей і людей, хворих на шизофренію.

Ключові слова: гелотофобія, невротоподібна симптоматика, психічні розлади, соціофобія.

Интерес до досліджень почуття гумору хворих психічними захворюваннями обумовлений поширенням серед клініцистів думкою про те, що його порушення можуть мати діагностичну значимість. Сприйняття гумору є унікальним феноменом, в якому наочно проявляється єдність інтелекту та афекту. У зв'язку з цим припускають, що порушення почуття гумору можуть виникати перш розвитку більш грубих інтелектуальних або емоційних порушень, що дозволяє проводити тонку діагностику на ранніх стадіях захворювання.

Теоретико-методологічною базою дослідження стали уявлення про гелотофобію як про форму соціофобії (Тітц, Форабоско, Рух); психологічна концепція гумору як прояв переваги і ворожості (Платон, Аристотель, Грунер, Зіліман, Гоббс); теорія Р. Мартіна про негативні та позитивні стилі гумору в залежності від мети використання гумору: подолання внутрішньоособистісних проблем суб'єкта або поліпшення взаємин з оточуючими; принципи вітчизняного клініко-психологічного підходу до вивчення психічних розладів, заснованого на принципі синдромного аналізу (Зейгарнік, Критська, Мелешко, Поляків, Соколова, Коченов, Ніколаєва); принципи вітчизняної психіатричної школи, які розглядають соціофобію як соціальний тривожний розлад, що представляє інвалідизуюче хронічне захворювання, що має чіткі критерії діагностики в міжнародній класифікації хвороб (Каплан, Смулевич, Тиганов, Монтгомері, Ковпак).

Однак, незважаючи на практичну значимість подібних досліджень для клінічної практики, досі емпіричних даних у цій галузі вкрай мало. Дана обставина зумовила вибір теми дослідження – розлади емоцій – розлади гумору – гелотофобія та особливості її прояву у хворих на психічні розлади.

Мета статті: здійснити інтерпретацію результатів дослідження гелотофобії у хворих на психічні розлади.

Завдання: розкрити поняття гелотофобії як фобічно-горозладу; визначити симптоматику даного розладу; розглянути результати порівняльного аналізу вираження гелотофобії у хворих на шизофренію, хворих депресією і психічно здорових осіб.

Виклад основного матеріалу. Аналіз небагатьох існуючих робіт з дослідження порушень почуття гумору у хворих психічними захворюваннями дозволяє об'єднати їх у два основних напрямки. Кількісний підхід передбачає наявність "зниження" почуття гумору у пацієнтів. Він не дає психологічного пояснення такому дефіциту, і не дозволяє диференціювати хворих з різними діагнозами. Крім того, сприйняття гумору є складним багатовимірним феноменом і включає ряд параметрів: інтелектуальне розуміння змісту жарту, емоційну включеність, схильність до сміху тощо. Тому і порушення почуття гумору, очевидно, відбувається нерівномірно.

Вперше гелотофобію описав німецький психолог і психотерапевт М. Тітц. Він розглядав захворювання як особливу форму соціофобії. Зараз це явище широко досліджує німецький психолог В. Рух. На етіологію і патогенез гелотофобії існує дві точки зору. Класики гелотології М. Тітц і В. Рух, О. Стефаненко, вважають гелотофобію різновидом соціофобії. Підтверджує цю точку зору схожість їх симптомів. За іншою гіпотезою, гелотофобія – порушення почуття гумору, пов'язане з ненормальним його використанням над такими людьми з дитинства. При цьому гумор перестає їх розслабляти. За Р. А. Мартіном, гелотофобія відповідає саме самопринижуючому гумору [3]. В. Рух і Р. Проєр вважають, що явище гелотофобії можна виділити не тільки як нозологічну одиницю, але і як синдром. Вони порівняли хворих з гелотофобією за критеріями М. Тітца, атипової депресією, типової депресією і психічно здорових. На